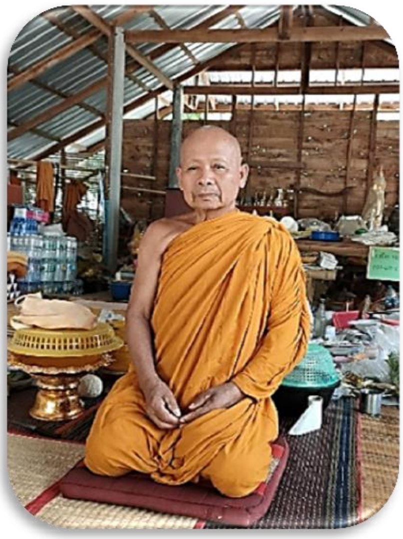
ทะเบียนปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลวังแสง

ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย "หมอยาสมุนไพร"

<u>ประวัติโดยสังเขป</u>

๑. ชื่อ – สกุล พระอาจารย์สวน อุทัยแพน หรือ หลวงปู่สวน ติกขญาโณ

๒. วัน/เดือน/ปีเกิด ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๘ อายุ ๗๗ ปี (๕๒ พรรษา)

๓. ที่อยู่ วัดสุเนตชัชวาล เลขที่ ๕๔ หมู่ที่ ๑ ต.วังแสง อ.แกดำ จ.มหาสารคาม

<u>ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น</u> สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบิดา (เสียชีวิตแล้ว) และครูบาอาจารย์ที่นับถือ

<u>สถานที่เกิด</u> หลวงปู่สวน (นายสวน อุทัยแพน) เกิดที่บ้านดอนบม หมู่ที่ ๑๑ ตำบลแวงน่าง อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

<u>การศึกษา</u> ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านดงน้อยไตรคามวิเศษศิลป์

<u>สถานภาพครอบครัว</u> หลวงปู่สวน เป็นบุตรคนที่ ๓ ของคุณพ่อบุญ และ คุณแม่สั้น อุทัยแพน มีพี่น้อง ๑๔ คน ในสมัยนั้น ครอบครัวที่มีลูกมากจะได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี รวมถึงครอบครัวของหลวงปู่สวนด้วย โดยได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐ ๒ ครั้ง ครั้งละ ๗๐๐ บาท เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ หลวงปู่ได้ออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ อายุ ๒๔ ปี ได้อุปสมบท ณ วัดดอนบม พระอุปัชฌาย์ คือพระครูวินัย ศาสนเมธี เจ้าคณะอำเภอเมือง เจ้าอาวาสวัดนาควิชัย จังหวัดมหาสารคาม (สมัยนั้น)

ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ ศึกษาต่อนักธรรมชั้นตรี ณ วัดบูรพาส่องใต้ จังหวัดมหาสารคาม

ปี พ.ศ. ๒๕๑๓-๒๕๑๔ ศึกษาต่อนักธรรมชั้นโท ณ วัดบูรพาส่องใต้ จังหวัดมหาสารคาม

ปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ศึกษาต่อนักธรรมชั้นเอก ณ วัดบูรพาส่องใต้ จังหวัดมหาสารคาม

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖ – ๒๕๑๗ จำวัดที่วัดศรีภูกระดึง จังหวัดเลย

ปี พ.ศ. ๒๕๑๘- ๒๕๑๙ กลับมาศึกษาพระธรรมและจำวัดที่วัดบ้านดอนบม บ้านเกิด จังหวัดมหาสารคาม

ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ เข้าร่วมปริวาสกรรมกับคณะสงฆ์อำเภอแกดำ ณ สำนักสงฆ์ดอนกู่โนนพระ ซึ่งเป็นปีแรกที่เข้าร่วม โดยสำนักสงฆ์เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ที่ประสงค์จะจำวัดเพื่อรักษาธรรมต่อก็สามารถทำได้ จึงอยู่ต่ออีก ๑ พรรษา

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เนื่องจากหลวงพ่อบุญสี ปะภากโร เจ้าอาวาสวัดบูรพารามส่องใต้ จังหวัดมหาสารคาม มรณภาพ ซึ่งเป็นพระอาจารย์ หลวงปู่สวนจึงไปจำวัดเพื่อช่วยงานและรักษาการเจ้าอาวาสในขณะนั้น

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จึงได้กลับมาจำวัดที่สำนักสงฆ์อิสระธรรมวิเวกในสมัยนั้น (วัดสุเนตชัชวาลย์) ตำบลวังแสง จนถึงปัจจุบัน

ความเป็นมาลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น ในสมัยเด็กอายุประมาณ ๔-๕ ขวบ หลวงปู่สวนวิ่งเล่นกับเพื่อนใต้ถุนบ้านอยู่ๆ พ่อบุญ บิดาก็ร้องเรียกว่า " ใครอยากได้ของดีมาฟังทางนี้" หลวงปู่ได้ยินก็วิ่งไปหา บิดาจึงบอกคาถาโบราณที่ช่วยรักษาอาการเจ็บปวดจากแมลงมีพิษกัด เช่น แมงป่อง ตะขาบ และคาถาอื่นๆ อีกสองสามคาถา หลวงปู่มารู้ภายหลังว่าถูกปลูกฝังเรื่องหมอยามาตั้งแต่นั้น

ที่มาของการเป็นหมอยาสมุนไพร หลังจากมาจำวัดที่วัดสุเนตชัชวาลย์ได้สอง-สามปี หลวงปู่ก็เป็นไข้ป่า(ไข้หมากไม้)มีอาการไข้สูง ปวดหัวรุนแรง นอนทรมอยู่ วันนั้นพ่อบัน (ชาวบ้านละแวกนั้น) ท่านเป็นหมอยาพื้นบ้าน ปัจจุบันเสียชีวิตแล้ว ได้มาดูอาการและเอายาสมุนไพรมาฝนใส่ในน้ำให้ดื่มกิน ปรากฏว่าอาการดีขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งหายเป็นปกติ หลวงปู่จึงสอบถามและขอเรียนรู้เรื่องยาสมุนไพรจากพ่อบัน นับแต่นั้นมา เพราะลึกๆ แล้ว นึกถึงคำพ่อบุญ(บิดา) ที่เคยให้คาถารักษาคนเจ็บไข้มาก่อน

ต่อมา หลวงปู่ได้มีโอกาสเดินทางไปร่วมงานฌาปณกิจพระผู้ใหญ่ ได้พบปะพูดคุยกับ หลวงปู่เสาร์ พระวัดบ้านหนองปลิง ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม หลวงปู่เสาร์เอาหัวว่านยาให้ดูแล้วเล่าว่า "ตอนท่านยังเด็กแม่ของท่านป่วยหนักสาเหตุเพราะกินผิด หรือกินผิดสำแดง เพราะกินของแสลงหรือของห้ามสำหรับหญิงที่คลอดลูกใหม่ ขณะรักษาตัวด้วยการย่างไฟ หรือ อยู่กรรม หรือ เข้ากรรม ป่วยจนสลบไป ขณะนั้นมีหมอยาข้างบ้านมาช่วยดูอาการ หมอยาคนนั้นบอกท่านให้ไปขุดเอาหัวว่านยาที่อยู่ในป่า เท่านิ้วมือมาฝนผสมกับเหล้าขาว ๑ เป็ก ให้คนป่วยกิน ตอนนั้นแม่หลวงปู่อาการหนักมากต้องเอาหางช้อนงัดปากบังคับให้กลืนยา พอกินยาลงท้องได้ยินเสียงดังโกร๊กกราก ริมฝีปากเริ่มมีเลือดฝาดขึ้นมา ชาวบ้านที่มามุงดูสมัยนั้น ต่างร้องเรียกชื่อของแม่เพื่อเป็นการเรียกขวัญให้กลับมา (การเรียกขวัญ คือ ความเชื่อของคนโบราณ ขวัญจะมาอยู่กับเนื้อกับตัวของเรา ซึ่งหากทุกวันนี้ถ้าคนเราไม่มีขวัญก็จะไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น เมื่อมีอาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับขวัญจึงต้องทำการเรียกขวัญและสู่ขวัญ เพื่อที่จะช่วยให้อาการเหล่านั้นหายเป็นปกติ ถือได้ว่าการเรียกขวัญ / สู่ขวัญก็คล้ายกับเป็นการชโลมจิตใจหรือปลอบใจเพื่อให้จิตใจดีขึ้น)" เมื่อหลวงปู่เสาร์เล่าจบหลวงปู่สวนก็คิดตรองในใจว่า *นี่เทวดามาบอกสูตรยาให้เราแล้ว* วันนั้นเมื่อเสร็จพิธีศพ กลับมาถึงวัดสุเนตชัชวาลย์ จึงลองไปหาขุดดูหัวว่าน รากสมุนไพรในป่า ว่ามีตามที่หลวงปู่เสาร์ท่านบอกหรือไม่เอาตัวอย่างที่หลวงปู่เสาร์ท่านให้มา มาเทียบดูปรากฏว่ามี เรียกว่า "ว่านต้นตั้งไก่น้อย"

คนไข้คนแรกของหลวงปู่สวน คนไข้คนแรกชื่อนางกี้ สาลิกา ลูกสาวของพ่อใหญ่ก่ำ คนในพื้นที่ตำบลวังแสง สมัยนั้น นางกี้คลอดลูกคนที่สอง มีพ่อค้ามาขายหมูก็นึกอยากกิน จึงวานตาก่ำคนพ่อซื้อมา ปรากฏนางกี้กินแล้วมีอาการง่วงซึม อ่อนเพลีย ไม่มีเรี่ยวแรง จึงไปหาหมอที่โรงพยาบาล หมอฉีดยาแล้วให้กลับมาพักที่บ้าน อาการก็ไม่ดีขึ้น ก็กลับไปหาหมอที่โรงพยาบาลอีกครั้งหมอแจ้งว่าคนไข้มีไข้สูง จึงฉีดยาให้อีกหนึ่งเข็ม ผ่านไปสองวันนางกี้ก็ไม่ดีขึ้นตัวเย็น เท้าเย็น ไม่ลืมตา ญาติพี่น้องต่างมาดูใจเพราะคิดว่าไม่รอดแน่ ชาวบ้านที่มาเยี่ยมต่างรู้สึกสงสารคิดหาทางช่วยเหลือโดยแนะนำให้พึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางทีนางกี้อาจไปลบหลู่เทวดา หรือภูตผีวิญญาณที่มองไม่เห็นก็ได้ ไหนๆ ก็รักษาไม่หายก็ลองไปหาหลวงปู่รดน้ำมนต์ที่วัดก็ยังดี

พ่อใหญ่ก่ำจึงพานางกี้มาหาหลวงปู่ที่วัด หลวงปู่รับฟังอาการก็รู้ได้ทันทีว่า นางกี้กินผิดสำแดง เพราะกินหมูที่พ่อค้าเอามาขายโดยไม่รู้ว่าเป็นเนื้ออะไรแน่จากนั้นก็ฝนยาสมุนไพรให้กิน

วิธีการรักษา ได้รับคำแนะนำจากพ่อสมดี (พ่อข่วน) หมอยาพื้นบ้านปัจจุบันท่านเสียชีวิตแล้ว ได้แนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรักษาโรคที่เกิดจากไข้ไม่รู้สาเหตุ ไข้ป่า ไข้หมากไม้ ให้หาสมุนไพรจากหัวไร่ปลายนา ของดีในท้องถิ่นเราที่มีมากมายเป็นพื้นฐานในการรักษา ซึ่งประกอบด้วยยารากไม้ ยาหัวว่าน ตัวยามีฤทธิ์แก้กินผิดสำแดง ก็คือต้นตั้งไก่น้อย ส่วนรากมีหัวคล้ายมันสำปะหลังฝนใส่น้ำสะอาดให้คนไข้ดื่มกินต่างน้ำ ๑ - ๒ กระติกแล้วแต่อาการหนักเบา ไม่ให้กินน้ำอย่างอื่นเลย หลังจากนางกี้รับยาจากหลวงปู่ไปกินตอนประมาณหกโมงเย็น กลับไปพักที่บ้านเที่ยงคืนของวันนั้นนางกี้ก็ลุกเดินได้และเรียกให้ตาก่ำบอกแม่ว่าตนดีขึ้นแล้ว

นอกจากนี้หลวงปู่สวนท่านยังบอกอีกว่ายังมีสมุนไพรอื่นๆ อีกมากมายที่ช่วยรักษาคนเจ็บไข้ได้ป่วย เห็นผลมาแล้วเป็นเวลาหลายสิบปี เนื่องจากคนสมัยก่อนรักษากันเองเพราะการแพทย์ยังไม่เจริญก้าวหน้าเหมือนปัจจุบัน อย่างไรก็ตามอยากให้ลูกหลานคนรุ่นหลังรักษาภูมิปัญญานี้เอาไว้ หากใครสนใจหลวงปู่ยินดีถ่ายทอดความรู้ให้อย่างเต็มที่ (หลวงปู่สวนให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๖๕)

หลวงปู่สวน ติกขญาโณ

ชาวบ้านนำน้ำสะอาดมาให้หลวงปู่ฝนยาสมุนไพรเพื่อดื่มรักษาอาการไข้

นำสมุนไพรต่างๆ มาฝนใส่น้ำเพื่อให้คนป่วยนำไปดื่มกิน

บูชาดอกไม้(ขัน๕) ค่าครู ค่าคายตามกำลังศรัทธา

ได้ยาสมุนไพรที่ต้องการแล้ว กราบลากลับบ้าน

นมัสการขอบคุณหลวงปู่
ที่ให้สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ อบต.วังแสง ด้วยความเมตตา